

АННОТАЦІЯ

В статье обосновываются особенности отбора и последующей учебы учеников-духовиков в условиях внешкольного специализированного образования, специфика учебы духовому исполнителю как составляющей художественно-культурных приобретений человечества.

SUMMARY

In the article the features of selection and subsequent studies of students- are grounded in the conditions of the out-of-school specialized education, specific of studies spirit performance as to the constituent artistic-cultural acquisitions of humanity.

УДК 378.147

*Олександр Пасічник, Олена Пасічник
(Хмельницький)*

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ДИДАКТИКО- МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Актуальність дослідження. У 2006 році російський політолог І. Андрєєв зазначив: “В настоящее время в Украине осуществляется проект, который способен в перспективе свести на нет русское влияние в интеллектуальной сфере. Это проект Киево-Могилянской академии. Преподавание в этом ВУЗе ведется на украинском и английском языках. Качественное обучение английскому языку дает возможность в принципе не обращаться к русскому культурному фонду, что выводит развитие всех передовых дисциплин из руслу развития постсоветской науки и переводит их в развитие современных интеллектуальных течений Запада” [1].

Анітрохи не применшуючи значення жодної іноземної мови, в тому числі й російської, як засобів доступу до інтелектуальних здобутків різних країн авторам статті хотілося б звернути особливу увагу на те, які у дійсності створені умови для долучення студентів немовних спеціальностей до наукових і галузевих досягнень західної наукової і професійної спільноти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальні питання наближення вітчизняної системи професійної освіти до міжнародних стандартів періодично стають темами обговорень, організованих за участі МОН та представників ВНЗ, а також висвітлюються в публікаціях В.С. Журавського, В.Г. Кременя, М.Ф. Степка, С.І. Юрія. Різні аспекти формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей досліджували Г.К. Борозенець, І.А. Вяхк, О.В. Герасименко, О.В. Грош, Г.О. Козлакова, Т.А. Костюкова та ін. Особливості реалізації соціокультурного компонента в системі іншомовної професійної освіти описані у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних педагогів. У межах нашої статті ми спиралися на ідеї А.С. Гембарук, Р.О. Гришкової, Т.Г. Грушевицької, В.Г. Редька, С.Г. Тер-Мінасової, Л.А. Єрмакової.

Формулювання цілей статті. Окреслити шляхи оптимізації іншомовної професійної підготовки студентів немовних спеціальностей у вітчизняних ВНЗ.

Основна частина. Аналіз змісту вітчизняних нормативних освітніх документів, дає підстави стверджувати, що модель сучасного випускника ВНЗ описується у категоріях професійних та соціокультурних компетентцій, досягнення яких дає змогу говорити не просто про «майбутнього фахівця», а про «молодого кваліфікованого фахівця». Однією з вимог, які висуває ринок праці (і не лише зарубіжний) перед випускниками ВНЗ – це володіння іноземною мовою на належному рівні. Очікується, що сучасний фахівець повинен уміти не лише працювати з науковою та технічною літературою, яка нерідко містить нові терміни та поняття, що описують нові явища і процеси, але й брати участь у дискусіях і публічних виступах, робити презентації тощо. Проте дослідження якості іншомовної підготовки випускників немовних спеціальностей засвідчують, що здебільшого вони можуть читати та розуміти науково-технічну літературу зі словником, відтворюють завчені теми з побутової тематики. Водночас відчутними є труднощі у процесі спілкування на професійно-зорієнтовані теми, а якість письмових повідомлень у межах професійних повноважень потребує особливих зусиль.

Вбачаємо, що значною мірою така ситуація зумовлена недосконалістю системи іншомовної освіти у вітчизняних ВНЗ. Серед основних причин можемо назвати такі: порушення принципу наступності іншомовної освіти в системі «школа – ВНЗ» та скороченням обсягу навчального навантаження на немовних спеціальностях (*більш детально про це в журналі «Рідна школа», №11, 2013 р.*).

Підвищення ефективності професійної іншомовної підготовки неможливе без подолання окреслених проблем. Однією з перших, які потребують негайного вирішення – це збільшення обсягу навчального навантаження. На жаль, завдяки постанові МОН №642 від 09.07.2009 обсяг загального навантаження на предмет «іноземна мова» був зменшений до 5 кредитів ЄКТС. Як результат, у багатьох вітчизняних ВНЗ курс іншомовної підготовки на немовних спеціальностях скоротився у середньому до 1-2 років навчання при фактичному аудиторному навантаженні – одна пара на тиждень. Особливо актуальним це є для регіональних ВНЗ. Як наслідок – спостерігається компресія навчального матеріалу, його стисла презентація, обмеження часу на виконання вправ і завдань, відсутність часу на повторення. У сукупності це демотивує студентів від вивчення іноземної мови, оскільки воно не відповідає їхнім очікуванням та не може задовольнити пізнавальні потреби повною мірою. По суті, позбавивши студентів можливості супроводжувати своє професійне зростання повноцінним вивченням іноземної мови для професійних цілей, така ініціатива МОН зробила вагомий вклад у девальвацію випускника вітчизняного ВНЗ.

Проблема визначення достатнього обсягу навчального навантаження – це питання про те, як кількість може перерости в якість. Чи не найлегший спосіб знайти відповідь на нього – ознайомитися з досвідом і змістом

нормативних документів тих країн, освітні системи яких є орієнтиром для реформування вітчизняної системи освіти. При цьому не варто забувати, що ці показники є узагальненням багаторічної роботи дослідників у галузі іншомовної підготовки. Так, у процесі реалізації освітньої програми у ВНЗ країн Європи іноземна мова є однією з обов'язкових дисциплін із рекомендованим обсягом навчального навантаження 240-270 годин аудиторної роботи для ОКР бакалавр [7, с. 25]. Спількування із зарубіжними колегами підтверджує такі дані. Для прикладу, як зазначає Й. Урбанікова (Jolanta Urbanikowa), заступник ректора з питань мовної підготовки студентів Варшавського університету, обов'язковий курс іншомовної підготовки студентів становить 240 годин аудиторної роботи.

Пріоритетна мета іншомовної підготовки на немовних факультетах ВНЗ полягає у формуванні *професійної іншомовної комунікативної компетентності студентів*. Вона досягається через навчання, що базується на урахуванні життєвих потреб студентів у певному рівні володіння іноземною мовою та продиктоване особливостями майбутньої професії.

Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти описують компонентний склад комунікативної компетентності та виокремлюють у ній такі три складові: лінгвістична, соціокультурна та прагматична компетенції [5]. Такий опис уявляється вичерпним для загальноосвітньої підготовки учнів. Тому від такого компонентного складу відштовхуються розробники Державного освітнього стандарту та шкільних навчальних програм.

Проте вивчення мови для професійних цілей має свої особливості. Можна припустити, що розроблення її теорії концептуально бере початок у працях представників Празького лінгвістичного гуртка – саме вони запропонували поняття функціональної мови, яке дало змогу виокремити в природній мові окремі підмови, що співвідносяться з певними соціально важливими сферами спілкування, у тому числі й професійними (згодом ці сфери отримали назву функціональних стилів). Маючи свої особливості, професійна комунікативна компетентність потребує уточнення своєї структури. Так, один із вдалих описів був запропонований Л.А. Єрмаковою [4]. Вона виокремлює такі складові професійної іншомовної компетентності: лінгвістичний, предметний, формально-логічний, лінгвосоціокультурний та паралінгвістичний. Лінгвістичний компонент – забезпечує процес комунікації засобами відповідної мови (включаючи мову професійної галузі). Предметний – відображає змістовий аспект комунікації, що потребує знань з фаху. Формально-логічний – підтримує логічну зв'язність мовлення, необхідну як для його продукування, так і розуміння. Лінгвосоціокультурний – дає можливість продукувати й розуміти мовлення, відштовхуючись від соціальних і культурних норм спільноти, мову якої вивчаємо (у тому числі й норм, властивих окремим професійним групам), а також розуміти й використовувати реалії, спиратися на ті фонові знання, що відомі усім носіям мови чи представникам окремих професійних груп.

Паралінгвістичний компонент є суттєвим для здійснення професійної комунікації. Зокрема робота фахівців технічної сфери постійно вимагає умінь і навичок роботи з такими засобами представлення інформації, як карти, схеми тощо. Таким чином, у процесі проектування змісту професійної іншомовної підготовки студентів немовних ВНЗ варто враховувати зазначені компоненти.

Такий компонентний склад професійної іншомовної компетентності наштовхує на думку, що навчання іноземної мови має здійснюватися на матеріалах, які пов'язані зі сферою професійного спілкування, тим самим створюючи умови для розвитку предметного компонента компетенції. На користь цієї тези слугує й те, що студенти нефілологічних напрямів підготовки схильні ставити перед собою та викладачем вузькопрактичні завдання, пов'язані з майбутньою професійною та науковою діяльністю, а також академічною мобільністю. Студенти, на відміну від учнів загальноосвітньої школи, орієнтуються на свої реальні потреби, що пояснює високий рівень усвідомлення мотивації до оволодіння іноземною мовою [7].

Водночас, досвід засвідчує, що до 70% першокурсників не виконали вимоги шкільної програми з іноземних мов. Так, рівень їх навчальних досягнень визначається у діапазоні А1-А2 у термінах Ради Європи, у той час як згідно з Державним освітнім стандартом і навчальною програмою він має відповідати рівню В1.

Така невідповідність рівня володіння іноземною мовою об'єктивно унеможливує ефективне вивчення професійно зорієнтованого курсу іноземної мови на першому році навчання. А тому доцільним вважається здійснювати іншомовну підготовку у ВНЗ в декілька етапів: корективний та основний курс. Зупинимось більш детально на особливостях конструювання їх змісту.

Про необхідність виокремлення двох компонентів моделювання змісту навчання іноземної мови у ВНЗ на немовних спеціальностях наголошують А.С. Гембарук, І.Н. Годинська, П.Б. Гурвич, А.Л. Лугова, Л.В. Павленко, О.С. Пасічник, О.О. Пасічник, В.Г. Редько та ін. Викладачі кафедр іноземних мов та методисти визнають, що часто вищим навчальним закладам доводиться робити те, що мала б робити школа. Насамперед, це стосується рівня володіння іноземною мовою. Водночас, ніколи не можна бути впевненим, що іншомовний матеріал опановано повністю і назавжди, особливо в умовах відсутності мовного середовища. Це зумовлює необхідність розроблення дидактико-методологічних засад конструювання корективного курсу, обґрунтування його змісту та тривалості.

Ще одним об'єктивним чинником, який унеможливує професійно зорієнтоване вивчення іноземної мови на першому курсі немовних спеціальностей є те, що на першому році навчання студентам викладаються загальноосвітні предмети та основи курсів за спеціальністю, а не фахові дисципліни. Відтак, у них ще не сформований понятійно-термінологічний апарат своєї спеціальності та не усвідомлені логічні зв'язки між окремими

професійними поняттями та технологічними процесами, які вони презентують. За таких умов курс професійно зорієнтованої іноземної мови «на випередження» може не принести позитивних результатів. Тому перехід до професійно зорієнтованого вивчення іноземної мови, на їхню думку, має відбуватися поступово, а професійна тематика повинна уводитися «дозовано» [7, с. 27].

Таким чином, основною метою корективного курсу має стати адаптація студентів до умов навчання у ВНЗ. Він передбачає повторення та узагальнення мовного і мовленнєвого матеріалу, який вивчався у середній школі з метою вирівнювання знань, навичок і вмінь першокурсників та їх підготовку до оволодіння іноземною мовою для професійних цілей. На нашу думку, доцільно говорити про недоречність повного повторення шкільного матеріалу, в той час як альтернативний чи скорочений його варіант може бути корисним.

Варто зазначити, що структура професійної іншомовної компетентності не обмежується лише професійними знаннями, а передбачає також урахування культурологічного компонента – адекватна мовленнєва поведінка в будь-якому професійному форматі вимагає засвоєння студентами не лише мовних знань і умінь їх використовувати, але й законів, звичаїв, національного менталітету країни, мова, якої вивчається, оскільки неспівпадіння культур як на побутовому, так професійному рівнях у процесі взаємодії може призвести до дисбалансу у процесі прийняття рішень, вирішення конфліктів тощо. На необхідність доповнення змісту професійної іншомовної освіти соціокультурними знаннями вказують методисти, які досліджують питання формування іншомовної комунікативної компетентності в умовах немовних ВНЗ (С.Г. Тер-Мінасова, Т.Г. Грушевицька та ін.). Тому цей аспект іншомовної підготовки мав би знайти відображення у змісті корективного курсу.

Під час корективного курсу доцільно вводити спеціальні терміни та професійно марковану лексику, читати мікротексти, зміст яких пов'язаний з майбутньою спеціальністю. Таке включення елементів професійної лексики та робота з тематичними текстами, які побудовані на відносно простому мовному матеріалі відображає необхідність поступового формування тих іншомовних умінь і навичок, які відповідають початковому етапу професійної іншомовної підготовки.

Корективний курс має забезпечити наближення студентів до володіння мовою на рівні В1 – необхідного для початку вивчення професійно зорієнтованого курсу іноземної мови. Вважаємо, що корективний курс має бути доволі компактним та інтенсивним – у будь-якому випадку, його тривалість не повинна перевищувати терміну навчання на першому курсі.

Перехід до основного (професійно зорієнтованого) курсу іноземної мови має відбуватися відразу після завершення корективного етапу, а його змістове наповнення визначається відповідним напрямом підготовки. Вивчення іноземної мови на цьому етапі фокусується на оволодінні тими

мовними засобами (лексика, граматики, дискурс) і комунікативними функціями, що характерні для конкретної професійної сфери. Як і корективний етап, основний курс має передбачати взаємозв'язане вивчення мови в усіх видах мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, письмо, читання). Проте він матиме свої особливості, які визначатимуться відповідним напрямом підготовки. Так, для технічних спеціальностей суттєво зменшиться соціокультурний компонент, у той час, як для ряду гуманітарних й економічних напрямів підготовки він залишатиметься вагомою складовою іншомовної підготовки.

Незалежно від напрямку підготовки, особливого значення на цьому етапі набуває оволодіння термінологічно-понятійним апаратом спеціальності, без якого неможливим уявляється оволодіння будь-якою науковою чи професійною сферою. З цією метою у процесі навчання використовується широкий спектр засобів опису та представлення логіко-понятійних зв'язків та функціонального використання цієї термінології: вербальні та невербальні, автентичні друковані тексти, ілюстративні матеріали (таблиці, графіки, схеми тощо). Одним із ефективних способів дидактичного опису внутрішньої терміносистеми предметної галузі є відповідні словники.

Якщо для науково-технічної документації та літератури характерним є нормативне використання термінів, то професійна комунікація рідко здійснюється виключно в межах нормативної термінології, яка характеризується однозначністю та відсутністю конотативної забарвленості. Різні ситуації професійного спілкування зумовлюють появу емоційно забарвлених еквівалентів, які, на відміну від термінів, не характеризуються стилістичною нейтральністю. Те ж саме можемо сказати про публікації у фахових періодичних виданнях, де часто використовуються скорочення, професійні фразеологізми, сленг тощо. Прикладом таких професійно маркованих слів і виразів для комп'ютерних спеціальностей можуть бути: *apps* (скор. від *applications*) – програма, додаток; *datacasting* (*data+broadcasting*) – передавання будь-яких даних; *dotcom* – компанія, що здійснює діяльність через Інтернет тощо. Безперечно, цей пласт професійної лексики характеризується розмаїтістю та тенденцією до постійного зростання. Тому розробникам дидактичних матеріалів варто добирати найбільш уживані та розповсюджені, інтенсивно використовувати роботу з автентичними джерелами, що висвітлюють останні тенденції в сфері спеціальності. Словники неологізмів дадуть змогу зорієнтуватися у тенденціях розвитку мови спеціальності [6].

Форми роботи й навчання іноземної мови під час основного курсу мають бути максимально наближені до тих, які притаманні для майбутньої професійної діяльності. Тому традиційний інертний процес іншомовної підготовки з домінуючими екстенсивними формами навчання, зорієнтованими на репродуктивний, тренувальний підходи мають бути мінімізовані. Так, важливими на цьому етапі є завдання на розвиток стратегій осмисленої роботи з текстом. Зокрема доцільно використовувати

різні види читання: ознайомлювальне, вивчальне, переглядове, пошукове. Не меншу увагу в процесі навчання варто приділяти розвитку навичок та умінь письма і діалогічного мовлення як найбільш поширених та складних форм комунікативної взаємодії. Інформація, яку студенти отримують у процесі роботи над темою, має стимулювати їхню спільну комунікативну діяльність, під час якої у них формуються уміння й навички аргументовано висловлювати власну думку, відповідно до комунікативної ситуації структурувати своє висловлювання в усній або письмовій формі з метою вплинути на співбесідника або третю сторону. Ефективною вбачається організація ситуативного діалогічного мовлення, рольових ігор і дискусій. У перспективі це дасть змогу студентам перейти від інформаційної до соціальної та професійної взаємодії.

Одним із ефективних видів роботи на немовних спеціальностях є реферативний переклад науково-технічного тексту, який нині стає одним із найбільш популярних видів діяльності фахівця науково-технічної сфери та науки. Він передбачає скорочений переклад текстів, побудований на смисловій компресії викладеного матеріалу. Основна мета такого перекладу – логічне згортання фактичної інформації зі збереженням найбільш змістових аспектів.

Попри те, що корективний курс ставить за мету вирівняти якість володіння іноземною мовою, вивчення основного курсу іноземної мови для деяких студентів становитиме труднощі. Відтак, необхідно щоб опрацювання кожної теми передбачало виконання завдань диференційованих за рівнями складності. У залежності від можливостей студенти повинні мати право вибору того аспекту проблеми і тієї форми діяльності (репродуктивна, творча, пошукова тощо), які відповідають їхнім пізнавальним можливостям і є посиленням для них. Насамперед, це стосується завдань, які студенти мають виконувати після опрацювання певної теми, спираючись на відомий мовний і мовленнєвий матеріал. Виконання різнорівневих завдань створює умови для розвитку навичок самостійної роботи над мовою, уміннями працювати з довідковою літературою, самостійно оформлювати та представляти іншим учасникам навчального процесу отриману інформацію.

Оскільки після завершення навчання у ВНЗ молодий фахівець потрапляє на ринок праці, окрім виключно професійних іншомовних умінь і навичок йому необхідно бути готовим до вирішення проблем, пов'язаних із власним працевлаштуванням та так званім «офісним» варіантом іншомовної комунікації. Таким чином, основний курс іноземної мови має передбачати розгляд не лише професійно зорієнтованих тем, але й тих аспектів, що мають тісний зв'язок зі сферою ділового спілкування. До таких питань можемо віднести участь і співбесіди, формат ділових паперів (резюме, супровідний та мотиваційний листи), структура компанії та повноваження працівників тощо.

За умови достатнього обсягу навчального навантаження можна відмовитися від лінійного принципу пред'явлення дидактичного матеріалу, який передбачає одноразове вивчення теми без її повторення. Натомість, доцільно скористатися перевагами принципу концентризму. Його реалізація передбачає створення такої системи пред'явлення і розподілу лексико-граматичного матеріалу, за якої він багаторазово повторюється з різним ступенем глибини опрацювання упродовж усього курсу навчання. Для прикладу, такі теми, як «Компоненти комп'ютера», «Інтернет» можуть вивчатися студентами комп'ютерних спеціальностей у межах корективного та основного курсів. Проте на кожному з етапів текстовий матеріал матиме різний обсяг і рівень складності, якщо на першому етапі переважатимуть репродуктивні форми роботи, то на наступному їх витіснять завдання творчого й пошукового характеру, а репродуктивні – переважно адресуватися студентам із нижчим порогом здібностей.

Якість навчальних досягнень на момент завершення основного курсу має відповідати рівню B2 – B2+. Перебуваючи на цьому рівні, особа може розуміти основні ідеї тексту як на конкретну, так і на абстрактну тематику, брати участь у дискусіях за фахом з носіями мови. Може чітко, детально висловитись на широке коло тем, виражати свою думку з певної проблеми, наводячи різноманітні аргументи за і проти, слідкувати за правильністю та нормативністю власного мовлення, своєчасно виправляти помилки.

Не менш важливим аспектом іншомовної підготовки є дидактико-методичне забезпечення навчального процесу. Вважаємо за доцільне широко використовувати автентичні зарубіжні навчально-методичні комплекти, які включають підручники, робочі зошити з друкованою основою, аудіо- та відео матеріали, можливість виконувати деякі завдання в режимі online на сайті видавництва. Проте не варто обмежуватися лише іноземними виданнями, оскільки вони не завжди можуть повністю задовольнити пізнавальні запити студентів в умовах стрімкого розвитку техніки та технологій. Натомість, доцільно стимулювати професорсько-викладацький склад вітчизняних ВНЗ до розроблення власних дидактичних матеріалів, які відображали б останні тенденції у відповідних професійних сферах, дати простір для розроблення та апробації власних методик навчання.

Висновки. Таким чином, серед необхідних умов підвищення ефективності іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей можемо виокремити таке: достатній обсяг навчального навантаження (240-270 годин аудиторної роботи); створення умов для вирівнювання якості володіння іноземною мовою на початковому етапі (корективний курс); забезпечення поєднання соціально-побутової тематики на початковому етапі та поступовий перехід до оволодіння мовою спеціальності. Створивши такі умови, можна об'єктивно стверджувати, що випускники вітчизняних ВНЗ зможуть безперешкодно долучитися до інтелектуальних надбань іншомовного наукового та професійного простору. При цьому володіння іноземною мовою на належному рівні дасть змогу не лише отримувати

інформацію, але й своєчасно оприлюднювати результати власних наукових та професійних напрацювань, тим самим підвищуючи рівень своєї конкурентоспроможності.

Список літератури

1. Андреев И. Русская речь как щит и меч Агентство политический новостей, 17.10.2006 / И. Андреев // <http://www.apn.ru/publications/article10660.htm>
2. Болонський процес. Документи і матеріали / За ред. д. е. н. проф. С. І. Юрія. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 136 с
3. Гембарук А. С. Дидактичне моделювання змісту навчання іноземної мови як загальноосвітнього предмета для педагогічних навчальних закладів I-II рівнів акредитації : Автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.09 / А. С. Гембарук; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2005. – 19 с.
4. Ермакова Л.А. Обучение чтению на английском языке (первый этап неязыкового вуза): дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02: «Методика преподавания иностранных языков» / Л. А. Ермакова. – М., 1988. – 308 с.
5. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 261 с.
6. Зацний Ю.А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник. Словник / Ю. А. Зацний, А. В. Янков. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 360 с.
7. Пасічник О.С. Забезпечення наступності іншомовної освіти в системі «старша школа – ВНЗ»: зацікавлений погляд на проблему / О.С. Пасічник, В.Г. Редько // Рідна школа, 2013. – №11.– С.21-30.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається актуальна проблема підвищення якості іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей. Першочерговим завданням, покликаним оптимізувати якість іншомовної підготовки студентів, автори визначають збільшення обсягу навчального навантаження. Також указується на необхідності виокремлення двох компонентів моделювання змісту навчання іноземної мови на немовних спеціальностях: корективного та основного курсу.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается актуальная проблема повышения качества иноязычной подготовки студентов неязыковых специальностей. Первоочередной задачей, призванной оптимизировать качество иноязычной подготовки студентов, авторы определяют увеличение объема учебной нагрузки. Также указывается необходимость выделения двух компонентов моделирования содержания обучения иностранному языку на неязыковых специальностях: корректирующего и основного курса.

SUMMARY

The article deals with the urgent problem of improving the quality of foreign language training of students of non-linguistic specialties. The increase in academic hours is determined as the main task, aimed at the optimization of foreign language training process. The authors define two essential components of the foreign language training course for non-linguistic specialties: corrective and fundamental.

УДК 37(09)

Лідія Пироженко

**К.УШИНСЬКИЙ ПРО ПРАКТИЧНУ СПРЯМОВАНІСТЬ ЗМІСТУ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**